

primaoca prema vozaru, niti vozaraprema brodovlasniku. Me-
djutim tu štetu treba nadoknaditi ne u kruzeirosima nego
u valuti s kojom je tužitelj pribavljao kruzeirose, a to
su francuski franci. Arbitri su oni koji će i u drugim
slučajevima biti ovlašteni utvrditi da li ima ili nema
mjesta primjeni načela da se šteta iz ugovora naknadjuje
u valuti samog troška ili u tužiteljevoj valuti, tj. u
onoj u kojoj je oštećena ugovorna stranka zapravo pretrp-
pjela štetu. To će uvijek biti činjenično pitanje, pa će
arbitri o tome odlučivati prema rezultatu postupka pred
njima.

(LLR 1979, str.1)

E.P.

ENGLISKI APELACIONI SUD

Presuda od 10.V 1978.

Vijeće: Lord Denning M.R, L.J. Geoffrey Lane,
L.J. Eveleigh

Brodovi: "The Bellami", "Pearl Merchant" i "Doric Chariot"

Ugovorni tečaj plaćanja vozarine ne obuhvaća i plaćanje
prekostojnica -- Obračunska valuta za prekostojnice je i
valuta plaćanja za prekostojnice ako nije za njih ništa
posebno ugovoreno za valutu plaćanja

Radi se o tri parnice u kojima su vlasnici brodo-
va "The Bellami" (Geroge Veflings Rederi A/S), "Pearl
Merchant" (Monrovia Tramp Shipping Co.) i "Doric Chariot"
(Marperfecta Compania Naviera S.A.) tužili Predsjednika
Indije radi dužnih iznosa prekostojnica. Naime, prilikom
izvršenja preuzetih ugovornih obveza sa strane tih brodo-
va došlo je do prekostojnica koje su bile ugovorene u do-
larima. U pogledu vozarine bilo je u ugovorima (sva tri su
glasila jednako) da će biti plaćena u slobodnim funtama
("external sterling") prema tečaju na dan izdanja teretni-
ce, ali u pogledu prekostojnica nije bilo ništa rečeno o
tečaju valuta, nego je samo bila fiksirana njihova visina
i to u američkim dolarima. Tuženi su smatrali da tužitelji
i za prekostojnice moraju prihvatiti plaćanje u funtama
prema tečaju na dan izdanja teretnice (tj. mnogo nižem ne-
goli je onaj na dan plaćanja). Arbitri su sudili u korist
brodovlasnika, a i prvostepeni sudac je prihvatio takvo
stajalište.

Apelacioni sud je svoje stajalište izrazio u votumu Lorda Denninga L.R, a oba člana vijeća su se priključila njegovom votumu.

Predsjednik vijeća je jednostavno konstatirao da je iza slučaja Miliangos (1976) pravo na tom području (naime plaćanja u vezi sa stranom valutom) sasvim revolucionirano ("... since the Miliangos case, the law on this subject has been revolutionized"). Dalje utvrđuje da su vozarine i prekostojnice dvije različite stvari i da prema tome specijalno ugovoreni način primjene tečajeva na plaćanja vozarine nemaju veze s načinom plaćanja i obračunom tečaja kod vozarine. Stoga su odbijene žalbe i potvrđena prvostepena presuda odnosno arbitarske odluke. Ovo tim više što se ističe da je i obračunska valuta u ovom slučaju za prekostojnice bio američki dolar (a za pojmove obračunske valute - "money of account" - i valutu plaćanja - "money of payment" - upućuje na rješidbu Woodhouse A.C. Israel Cocoa S.A. v. Nigerian Produce Marketing Co, Ltd. (1971)), pa kako nije bilo ugovoreno plaćanje u funtama slijedi da je i valuta plaćanja bila američki dolar.

(LLR 1979, str.123)

E.P.

Valuta naknada štete u vanugovornim
i ugovornim odnosima

Engleski sudovi izricali su presude isključivo u engleskim funtama od slučaja "Case of Mixed Monies" (1604) i to kako onda kad se radilo o dugu novčane svote u funtama ili stranoj valuti, tako i kada se radilo o naknadi štete nastale u stranoj valuti. Strana valuta se u svim takvim slučajevima obračunavala u funte prema tečaju na dan kad je ugovor povrijeđen ("date of the breach") odnosno kad je šteta prouzročena, a kod toga se uzimalo da je neispunjenje duga o dospijeću isto što i povreda ugovora i da se radi o naknadi štete ("damages"). Ta stajališta su za dugove u funtama potvrđena u "The Baarn" (1933), za dugove u stranoj valuti u "The Queen Mary" (1950), a za povrede ugovora i štetu u stranoj valuti u "United Railways of Havana and Regla Warehouses" (1961) na temelju "The Volturmo" (1921). Najrecentniji od tih precedenata bio je precedent Kuće lordova u slučaju "Havana" (1961), pa je stoga izgledalo da je zauvijek fiksirana situacija koja je nastala u doba (1604)

kada je s jedne strane funta bila stabilna (i tako ostala do treće decenije našeg stoljeća) i kada je doista sudovima bilo teško preračunavati iz jedne valute u drugu, a u sasvim promijenjenim prilikama. Apelacioni sud je jednom većinskom presudom (inicijativa Lorda Denninga) u slučaju "Schorsch Meier G.m.b.H. v. Hennin" (1975) zauzeo stajalište da se obveza iz duga u stranoj valuti može dosuditi u ugovorenoj valuti i tako probio princip isključive mogućnosti sudjenja u funtama. Sud je kod toga pošao od toga da se radi o proceduralnom a ne o materijalnopravnom pravilu. Apelaciona presuda nije bila napadnuta, pa je tako Kuća lordova došla u priliku da se o tom apelacionom precedentu očituje tek u *Miliangos v. Frank (Textiles)* (1976). Taj slučaj (*Miliangos*) je bio upravo takav gdje se radilo o vraćanju duga. Glavni votum u Kući lordova je dao i opet Lord Wilberforce, koji je analizirao votume u slučaju "Havana", pa je našao da su oni polazili i od adekvatnosti naknade štete u funtama. Medjutim upravo u tome je zaključak bio pogrešan jer promjena strane valute u funte na "Breach-date" bila je skopčana sa suviše rizika za vjerovnika. Vijeće Kuće lordova stalo je na stajalište da se može suditi u stranoj valuti i tako je zapravo izreklo da će se isplata tražbine u stranoj valuti pretvoriti u funte na dan plaćanja. Medjutim, vijeće se izričito ogradiło od toga da bi išta izreklo o sudjenju o naknadama štete kod povreda ugovora ili vanugovornog prouzročenja štete. Možda je bilo kod toga zanimljivo da se Kuća lordova nije izričito ogradiła od apelacione rješidbe *Schorsch Meier G.m.b.H. v. Hennin*, koja je izrečena suprotno presudi Kuće lordova u slučaju "Havana", ali je odobrila postupak prvostepenog suca koji je sudio u skladu s presudom Kuće lordova, a mimo izreke Apelacionog suda suprotne Kući lordova, iako je izreka Apelacionog suda bila u skladu s novim stajalištem Kuće lordova u ovoj (*Miliangos*) presudi. Iz ovoga se smije izvesti da Kuća lordova otklanja bilo kakvu ingerenciju Apelacionog suda u pravostvarajuću sudsku ulogu tada kad je na snazi obvezatni precedent Kuće lordova. (Razumije se da to ne dira slučajeve "of first impression", tj. takve gdje nema obvezatnih precedenata pa i one slobodne sudačke ocjene.)

Argument da engleske funte nisu više stabilna valuta i da je raspravljanje o zahtjevima u stranoj valuti u funtama, i to prema tečaju na dan kad je tražbina nastala, suviše riskantno je medjutim očito od opće vrijednosti. To je Apelacioni sud i u *Miliangos* i u *Schorsch Meier G.m.b.H. v. Hennin* izričito rekao i naglasio.

Odatle je onda slijedilo da će trebati postupati u sporovima iz ugovorne ("in contract") i vanugovorne ("in tort") odgovornosti na sličan način. Ipak su precedenti "Havana" (1961), Canadian Transport (1932) i sam Miliangos (1976) (koji se ograničio na "debt", a izričito otklonio da se izrazi o "damages in contract" i "in tort") kočili prvostepene suce, iako ne smionu Apelaciju, da se upuste u avanturu proširivanja područja na kojemu se može tužiti i suditi u stranoj valuti pred engleskim sudovima. Stoga su parnice "Despina R." i "Folias" imale različiti tok u nižim instancama, ali su u vrhovnoj instanci spojeni.

Uostalom u literaturi se već odmah na temelju rješenja "Miliangos" nazrijelo da će se načelo te rješidbe nužno protegnuti i na naknade štete iz ugovornih i vanugovornih odnosa. U IX izdanju (1976) poznatog djela o "Law of Contract" Cheshire-Fifoot-Furmston se tako izričito kaže (str. 590), govoreći o načelu izricanja presuda u funtama i prema tome svodeći tražbine u stranoj valuti na njihov tečaj u času njihova postanka, da je Kuća lordova ublažila učinak tog pravila "in an era of fluctuating monnies by holding that in appropriate circumstances judgments may be given in a foreign currency". Ovo se u potpunosti obistinilo u rješidbama Kuće lordova koje su gore dane u sažetku jer se na području ugovorne kao i vanugovorne naknade štete predviđela mogućnost izricanja presuda u stranoj valuti, ali se izričito ukazalo na to da se mora polaziti pri tome od okolnosti konkretnog slučaja, a da se ne mogu postaviti nikakva stroga pravila o tome kada je to dopustivo a kada nije. Razumije se da će te konkretne okolnosti sudovi tražiti u razlozima precedenata, tako kako se oni u svim slučajevima diskrecione ocjene tako ponašaju, da slijede primjere iz prošlosti i da im saobražavaju svoje izričaje.

U apelacionoj presudi u slučajevima brodova "The Bellami", "Pearl Merchant" i "Doric Chariot" je načelo "Miliangos" primijenjeno tako, da je u njoj zauzeto stajalište da kada je određena valuta uzeta kao obračunska valuta ona postaje i valuta plaćanja, ako nije posebno za nju predviđeno nešto drugo, npr. da se plaćanje ima izvršiti u nekoj drugoj valuti. Očito nije s tim riješeno pitanje što bi u takvom slučaju bilo s datumom na koji se tečajni obračun ima učiniti.

Ova promjena u smjeru judikature u Engleskoj u tako važnom pitanju je od velikog značaja za poslovni svijet. Naime s time se atraktivnost ugovaranja engleske podsudnosti

pa i primjene engleskog prava u velikoj mjeri pogoduje, jer je inače, napose na području pomorskog prava, engleska judikatura redovito dosta stabilna pa pruža znatne prednosti umjesto "forum shopping"-a koji nastaje kada se unaprijed ne poznaje sudbenost pred koju će spor biti iznesen. Očigledno je da se engleski pravosudni krugovi brinu oko toga da i engleske arbitraže i engleske sudove učine što pristupačnijima strankama koje nisu ni u kakvoj vezi s Engleskom. Konkurencija drugih arbitraža očito navodi te krugove na takva nastojanja, a ona bi doista i mogla postići određene rezultate s obzirom na poznatu kvalitetu engleskog arbitražnog i redovnog sudjenja.

E.P.

ENGLESKI APELACIONI SUD

Presuda od 17.V 1978.

Aliakmon Maritime Corporation
c/a Trans Ocean Continental
Shipping Ltd. i Frank Truman
Export Ltd.

Suci: Lord Denning, M.R, Lord Justice Geoffrey Lane

Brod: "Aliakmon Progress"

Brodarski ugovor na vrijeme - Naručitelji broda u brodar-
skom ugovoru na vrijeme platili dio vozarine - Vrijeme
izgubljeno zbog nezgode pri pokušaju pristajanja na vez i
pravo na primjenu klauzule o periodu prekida plaćanja vo-
zarine ("off hire clause") - Haška pravila i klauzula o
periodu prekida plaćanja vozarine

Tužitelji u ovom sporu, Aliakmon Maritime Corporation, su vlasnici broda "Aliakmon Progress". Prvotuženi su naručitelji broda u brodarskom ugovoru na vrijeme - Trans Ocean Continental Shipping Ltd. Drugotuženi su osiguratelji Frank Truman Export Ltd.

U veljači 1977. tužitelji-vlasnici broda "Aliakmon Progress" sklopili su s prvotuženima (Trans Ocean Continental Shipping Ltd.) brodarski ugovor na vrijeme prema odredbama New York Produce Exchange form za putovanje od Antwerpena do Islanda s povratkom u neku od